

никнення і розвиток має досить глибоке коріння і тісно пов'язане з генезою самої людини як політичної та соціальної істоти. В процесі історичного розвитку суспільства зміст прав і свобод людини змінювався не лише в бік кількісного збільшення каталогу прав, але відбувались і якісні зміни.

Прогресивна українська політико-правова думка дійшла висновку, що офіційне закріплення та забезпечення прав людини можливе тільки за існування демократичних режимів. Заклавши ідею прав людини у національну історико-інтелектуальну скарбницю, вона створила фундамент для сприйняття незалежною Україною сучасних міжнародних стандартів в галузі прав людини.

1. Історія філософії України: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд. М. Тарасенко, М. Русин, А. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1993. 560 с.
2. Мороз С.П. Ідея прав людини у політико-правовій думці України (ІХ- поч. ХХ ст.) : дис. канд. юр. наук: 12.00.01 / Нац. юр. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2002. 229 с.
3. Павелко О. П. З історії суспільно-політичної і філософської думки на Україні. – К., 1972. 24 с.
4. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. – К.: Наук. думка, 1997. 286 с.
5. Історія філософії України: Підручник / авт. кол. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, І. В. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1994. 416 с.
6. Проблема людини в українській філософії XVI – XVIII ст. / І.С. Захара, М.В. Кашуба, В.І. Любащенко, О.В. Матковська, Н.Л. Попова. – Львів: Логос, 1998. 239 с.
7. Історія розвитку української державної ідеї. – К.: Т-во “Знання України”, 1991. 48 с.
8. Кресіна І., Кресін О. Гетьман Пилип Орлик і його Конституція. – К., 1993. 80 с.

Юлія Заплюсвічка

здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 053 «Психологія»

Науковий керівник:

д.психол.н., доц. **Комар Т. В.**,
професор кафедри
психології та педагогіки

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОСОБИСТІТЬ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ: СУЧАСНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ

Ефективне запобігання та профілактика злочинів можлива лише за умови розуміння особистості злочинця, оскільки саме особа є носієм причин їх вчинення. Саме в площині особистості злочинця приховані причини та мотиви

вація злочинної поведінки, без ретельного аналізу яких неможливо створити дієві механізми попереджувального впливу.

Особистість неповнолітнього злочинця є похідною від узагальненого образу злочинця, створеного кримінологічною теорією. В основу виділення такої категорії покладений віковий критерій, що збігається з віком кримінальної відповідальності для неповнолітніх (14-18 років). Тобто під особистістю неповнолітнього злочинця ми розуміємо суспільно-небезпечного підлітка із соціально-психологічними та морально правовими дефектами свідомості, внаслідок чого останній, в умовах конкретної життєвої ситуації іде на вчинення злочину.

Проведені науковцями дослідження свідчать, що сучасна злочинність неповнолітніх у великих містах – це прерогатива юнаків (92,3%). Такий результат демонструє загальні тенденції та є закономірним. Гендерні відмінності злочинців відносяться до малодосліджених, проте статевий деформізм вагомо впливає на кримінальну активність юнаків та дівчат. Чоловічий природі притаманний потяг до змін, що в купі з природним азартом, схильністю до ризику, гонитвою за гострими почуттями актуалізує потребу у самоствердженні, що набувають сенсоутворюючого значення у підлітковому віці. Внаслідок цього юнаки легко порушують соціальні та правові заборони, не замислюючись щодо наслідків своїх дій. Розплатою за «гендерний авангард» є абсолютне домінування у різноманітних девіаціях (пияцтво, наркоманія, бродяжництво, вчинення злочинів тощо).

«Вклад» дівчат у злочинність неповнолітніх протягом майже 20 років залишається відносно стабільним – близько 8%. Незважаючи на це, якісні показники злочинності дівчат за останні роки значно погіршились, що дає підстави для детальнішого розгляду цієї проблеми. Незважаючи на те, що більшість злочинів вчинених неповнолітніми дівчатами мають корисливий характер, проте значної трансформації зазнала сама корисливість. До сфери кримінальних інтересів дівчат все частіше попадають дорогі ювелірні прикраси, мобільні телефони, модний одяг. Зазначимо, що дівчата більше тяжіють до квартирних крадіжок у знайомих та близьких людей.

Вікові характеристики неповнолітніх злочинців відбивають динамічні біосоціальні зміни особистості через трансформацію соціокультурних стандартів зовнішнього середовища у внутрішню ідентифікацію з ними або протест проти їх вимог і відповідно – відчуження та дезадаптацію до них. Згідно з аналітичними даними, найкриміногеннішим періодом є завершальна стадія неповноліття (16 -17 років). Це складний етап становлення особистості, перезавантажений крахом фантомної свідомості та ідеалізованих світоуявлень. Деякі підлітки у вказаному віці вже мають досвід вчинення протиправних діянь, тому для них характерне вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів проти особи. Загалом у таких підлітків спостерігається глибока криза особистості: усвідомлення одномоментної недосконалості усталених споживацьких стандартів посилюють дисонанс між перманентно зростаючими матеріальними потребами і відсутніми

або фізично та інтелектуально витратними можливостями їх задоволення.

Неповнолітні злочинці віком 14-15 років як правило вчиняють групові корисливі злочини. Для даної вікової групи характерні екстремістські устремління, азарт, потяг до ризику і гострих почуттів, що цілком компенсується у девіантній поведінці та вчиненні протиправних діянь.

Судити про ступінь суспільної небезпечності неповнолітніх злочинців дозволить кримінально-правова характеристика їх особистості. За статистичними даними майже в 95% злочинів неповнолітні повністю реалізували злочинний умисел, що пояснюється переважно корисливим характером злочинних посягань, їх високою латентністю, дріб'язковістю заподіяної шкоди, низькою ефективністю профілактичної роботи відповідних служб.

Поширена думка про переважно груповий характер злочинності неповнолітніх не знайшла свого підтвердження. Аналітичні дані вказують на те, що її частка складає близько 35 %. Але з оглядкою на це, слід зазначити, що на цей показник впливає значна частка кримінальних проступків – чисельні крадіжки продуктів харчування та товарів із магазинів, де юні злодії не бажають ні з ким ділитись здобиччю.

Завершальною рисою психологічного портрету сучасної особистості неповнолітнього злочинця є його морально-психологічні характеристики, які формуються під впливом мікросередовища.

Відповідно до аналітичних досліджень близько 25% майбутніх злочинців виховувалися у неповних родинах; близько 10% - вихованці інтернатів; близько 11% підлітків, маючи батьків, проживали з близькими родичами; решта зростали у структурно повних сім'ях. Щодо психологічного клімату в батьківській родині близько 20% виростили в атмосфері сімейного насилля та втікали з дому; 10% - повідомили, що батьки не цікавилися їхніми проблемами, кожний жив своїм життям.

Тобто значна частина майбутніх злочинців не відчують на собі позитивного впливу родини, відповідно не мають сформованого духовного стрижня особистості, відсутні стійкі морально-етичні установки, що наклало відбиток на формування дефектної індивідуальної свідомості та вибору анти-суспільної життєвої позиції.

Інші – зростали у нестерпній атмосфері сімейного неблагополуччя, насилля, аморальності, що формувало соціальне відчуження, дезадаптацію, вороже сприйняття оточуючого середовища, породжувало різного роду девіації.

Отже, нині настала гостра потреба проводити завчасні профілактичні заходи корекції морально-психологічних вад особистості (у тому числі через відродження інституту сім'ї тощо) та створювати стійкі духовно-етичні бар'єри у підлітків аби попередити вчинення кримінальних проступків і правопорушень.

---

1. За даними Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

2. Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні // Офіційний веб-сайт МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1363115>. Назва з екрану.

3. Заходи столичної міліції щодо запобігання підліткової злочинності, втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність // Офіційний веб-сайт МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1066105>. Назва з екрану.

4. Чудновский В. Э. Нравственная устойчивость личности. Психологическое исследование. / В. Э. Чудновский. – М. : Педагогика, 1981. – 208 с.

5. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття : монографія / О. Г. Кулик Злочинність в Україні на початку ХХІ століття : монографія. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 272 с.

6. Данні Управління статистичної інформації та аналізу Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/>. Назва з екрану.

7. Профілактика злочинів : підручник / О. М. Джу́жа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джу́жи. – К. : Атіка, 2011. – 720 с.

8. Корыстно-насильственная преступность несовершеннолетних / отв. ред. И. П. Лановенко. – К. : Наукова думка, 1982. – 186 с.

9. Пирожков В. Ф. Характеристика асоциальной субкультуры несовершеннолетних правонарушителей : сб. науч. трудов ВГПИ. – Т. 222. – Воронеж, 1982. – С. 11-13.

Анастасія Гордієнко,
студентка факультету
соціально-психологічної
освіти та управління

Науковий керівник:
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
к.пед.н. **Козинець І. І.**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

РЕЙТИНГ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ

В сучасному світі дуже багато рейтингів: популярності, краси, мужності, фінансів, економіки, військової сили – все це є стимулом для здобуття лідерства. Це виховує в людині конкурентський запал, який керує на шляху до перемоги. Актуальність теми бачимо в тому, що на даний момент багато учнів потребують стимула для навчання. Проте, на мою думку, ще більше підсилить прагнення до перемоги відповідна винагорода за лідерство. Теперішні діти, учні, студенти не будуть робити щось за дарма. Та якраз бажання стати лідером і бути першим в чомусь, наприклад в навчанні, змусить стати спроможним конкурентом для всіх. Нині дуже багато компаній обирають штат співробітників або стажерів саме за рейтингом, який складається впродовж деяких випробувань майбутніх службовців. Тож чи можна вважати навчання